

NAPLÓ

KERESZTÉNY HUMANIZMUS AFRIKÁBAN. — P. Josef Van Wing S. J., aki mint egykori misszionárius és a belga gyarmati tanács tagja, az afrikai néger probléma legkiválóbb ismerői közé számít, a „Lumen Vitae” hasábjain érdekes cikkben foglalkozik a fekete földrész megkeresztelésének kérdéseivel. Megállapítja, hogy a legsokoldalúbb emberi nevelés eszközeire van ebből a célból szükség. A második világháborút megelőző évek során a nyugati civilizáció és iparosodás óriási léptekkel tört előre Afrikában. Ez a körülmény a legsürgösebbé teszi azt a feladatot, hogy intenzíven foglalkozzunk a négerok szellemi és vallásos fejlődésével, ha el akarjuk kerülni, hogy — benszülött kultúrájuk teljes elvesztése mellett — a teljes anyagiasságban fedezzék fel új bálványukat. Arról van szó, hogy a néger kultúrákat krisztiniazialjuk és az európai hagyomány legjobb elemeivel való kapcsolatukból új afrikai kultúrát fejlesszünk ki.

A néger elit emberi és keresztény kinevelésének kérdését P. Van Wing szerint elsősorban azzal kell megközelíteni, hogy tisztázzuk a négerok testi és lelki adottságait. A négernek szívós és rugalmas konstitúciója van, mint azt a fekete sportemberek kiváló eredményei is bizonyítják. Idegrendszere a szabadban való élethez alkalmazkodott és ezért nehezen tűri a zárt életmódot. Abban, amit különösen szeret, mint a vadászatban, vagy a táncban, nagy kitartásról tesz tanuságot. Az érzéki benyomásokra gyorsan, ösztönösen reagál, ennek következtében például kiváló autovezető. Képzelő ereje inkább az utánzásra teszi alkalmassá, mint az alkotó tevékenységre. Nem csupán megjátssza a másik embert, hanem szinte meg is testesíti. Ez utóbbi mindenestre összefügg a mágikus elváltoztatások iránti szeretetével. Aránylag gyakoriak a négerok között a hasított lelkű természetek, hisztériára hajlamos lányok és aszsonyok, úgyszintén az extázisra hajló varázslók. Ezek azonban környezetükben egyáltalán nem visszatetszést, hanem inkább tiszteletet és utánzásra való vágyat keltenek.

Érzelmi világuk inkább gyengén fejlett. A néger ragaszkodik ugyan törzséhez és szülőföldjéhez, azonban sem nem nagyvonalú, sem a bizalmával könnyen meg nem ajándékoz valakit. Általában a bizalmatlanság egyik legfőbb jellemvonása. Azonkívül állandóan fél a gonosz szellemektől; ez nagy mértékben akadályozza emberi és kulturális fejlődését.

Erkölcsei tekintetben említésre méltó a gyermekre irányuló akarat, a hagyományokkal szemben való tisztelet és az igazságosság iránti érzék. Különösen becsült értéket képviselnek számára az élelmiszer, a pénz és etikai értelemben a tisztelet és a hála. Megrendítő látvány, hogy ezek az emberek, akik az életnek annyi javában szenvednek hiányt, mennyire hálások elődeiknek és különösen szüleiknek. A néger az életet egyáltalában nem tekinti úgy, mint a személyes szórakozások láncolatát. Sokkal inkább úgy érzi, hogy törzsének szolgálatában áll és kötelezve van arra, hogy utódai legyenek és azokról gondoskodják. Ez az erkölcsi fogalom tehát az ősök tiszteletében gyökerezik, ezért könnyen kapcsolódik egy igazi istenhittel.

Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni erkölcsiségének negatív oldalait sem. A négernek nincs igazi fogalma az emberi személyiség méltóságáról. Bár értékeli a fizikai életet, a személyt mégis gondolkodás nélkül veti alá a törzs érdekeinek. Ez a túlhajtott törzsi öntudat megakadályozza abban, hogy olyan embereket tiszteljen, vagy szeressen, akik nem tartoznak a törzshöz. Az általános emberszeretet teljesen új fogalom számára. Az isteni Lényt elismeri, de hiányzik belőle az isteni gondviselésbe és szeretetbe vetett hit. Ami az erkölcsi élet gyakorlatát illeti, azt inkább faji adottságok irányítják, mint belső fegyelem. A négert csak kis mértékben alakítja az, amit erkölcsi szempontból értékesnek ismer el, ez azonban mindenekelőtt az elhibázott nevelésre vezethető vissza. Másneműekkel szemben a néger tartózkodó. Általában külsőséges ember, aki alig foglalkozik saját magával és nem tudja ellenőrizni gondolatait.

Amikor arról van szó, hogy a négert keresztény emberré neveljük, mindenekelőtt személyiséggé kell nevelni, aki használni is tudja az értelmét, és akiben megvan az akarat, hogy egy a földjéhez kötött kultúrát kialakítson. Csak a természetes értékek bevonása hozhatja létre azt az embertípust, amelyre az újabb időkben Afrikának szüksége van. Ez az embertípus a következő:

1. A vallásos ember. Az ősök tiszteletéhez és egy legfőbb lény elismeréséhez hozzá kell társulnia az Istenről, mint szerető atyáról való elképzelésnek. A fogalomnak arról az atyáról, akinek gyermekei vagyunk mindnyájan. Ha ezt az elképzelést sikerül egyszer felébreszteni, erősen kisugárzik majd az egész életre.

Még erősebben hat rájuk Krisztusnak, a Megváltónak alakja. A néger a gonosz szellemektől való állandó félelem nyomasztó atmoszférájában él és ebben a helyzetben vágyódással tele várja a Megváltót. Ha ezt megtalálja, más emberré tud válni. Sok misszionárius egyenesen megrendült, mikor látta, hogy az újonnan megtértek megkeresztelésük napján milyen tökéletesen megváltoztak.

Nagy befolyást gyakorol rájuk a Mária-tisztelet. Édesanyja az egyetlen személy, akivel szemben a néger nem bizalmatlan. Ennek következtében azt a bizalmat, amelyet testi édesanyjába helyez, könnyen viszi át Máriára, minden ember édesanyjára.

A vallásos oktatás középpontjában az evangéliumnak kell állnia. Az Ó-Testamentumot a misszionáriusok kevésbé tartják használhatónak. A néger könnyen kísértésbe eshetnék, hogy a hazugságokat, tolvajlásokat és csalásokat, amelyekről a patriarchák idejéből tudósításokat hall, saját gyakorlatának igazolásaként fogja fel. Mivel a néger természeténél fogva csak a saját törzsét szereti, erősen hangsúlyozni kell előtte az általános testvériség fogalmát.

2. Az értelem szerinti ember. Milyen eszközök állnak rendelkezésre, hogy a négert világos gondolkodásra, beszédre és logikus ítéletekre szoktassuk? Nagyon kedveli a túlzó kifejezést, nincs fogalma a szavak súlyáról, azért minden különösebb megfontolás nélkül használja őket. Csak az idegen nyelvekből, vagy az azokra való fordítások kényszerítik

arra, hogy a szavak igazi értelmét világosan megragadja. Ezért olyan fontosak nevelésében az idegen nyelvek.

Hasonlóan fontosak a világos gondolkodás kifejlesztéséhez a természettudományok. A néger a dolgoknak bizonyos belső értéket tulajdonít anélkül, hogy a külső jegyekre, mint amilyen a nagyság, alak, stb. figyelemmel lenne. Az a véleménye, hogy ezeket a belső kvalitásokat az ember felismerés, vagy mágia útján megragadhatja és a maga számára fordíthatja. Ezért olyan hajlamos a varázslás minden formájára. A legjobb ellenszer itt a természettudományos gondolkodás.

3. A művészember. A tudomány mellett a költészet széles terület is hozzáférhetővé kell tenni a négerek számára. Az alap csak a néger irodalom lehet; az európai irodalom főként a párhuzamok felállítására céljából jöhet figyelembe. Így például igen előnyösen lehet az afrikai állatmeséket Phédrus, vagy La Fontaine meséivel összehasonlítani. Mindezeknek a fázadozásoknak előfeltétele, hogy az igen gazdag néger irodalmat feljegyezzék és a jövő számára biztosítsák, még mielőtt a nyugati civilizáció betörése teljesen megsemmisíti.

4. Az új embertípus. Az itt felvázolt nevelési program a dolog lényegét tekintve nem különbözik az európaiótól vagy az amerikaiótól. Mégis a gyakorlatban lényeges különbségek adódnak. Az európai nem azért tanulja a fizikát és kémiát, hogy a mágia kényszerétől megszabaduljon, míg a négernél ez lényeges tanítási cél. A nyelvek és az irodalom tekintetében az a cél, hogy fennmaradjon a kulturális termő talaj. Valamennyi tantárgynál tehát nem annyira a tudás közvetítése, mint inkább a gondolkodás és az erkölcsi felelősség kifejlesztése fontos a szokások és az előítéletek elleni harcban.

Ennek a nevelési programnak végrehajtásánál még egy további szempontot is figyelembe kell venni. Azt az elitet, amely felé ez a nevelés irányul, nem szabad népétől elválasztani. Mert a fekete földrésznek, amikor a modern technikai és gazdasági kultúra az egész kontinenst áthatolja és új szociális és művelődési problémákat vet fel, olyan bennszülött elite van szüksége, amely szoros kapcsolatban marad a néppel és így alkalmas arra, hogy politikai, szociális és kulturális tekintetben egyaránt átvegye a vezetést.

KORSZERŰ APOSTOLKODÁS. — 1948 augusztusában „Az asszony 1898—1948-ig” címmel történelmi kiállítást rendeztek Hollandiában. A kiállítás anyagában előkelő szerepet játszott „Az asszony és az egyházi élet” feliratú dokumentációs anyag, amely nagy vonásokban ismertette Hollandia asszonyainak az Egyház szolgálatában kifejtett munkásságát. A szemlélő kitűnő áttekintést kaphatott itt világiaknak és szerzetesnőknek a hithirdetésben és a lelkipásztorokodásban kifejtett tevékenységéről. A kiállításnak ez a része páratlan bizonyosságát adta annak, mennyire örökifjú az Anyaszentegyház, miként virágzanak ki belőle az élő apostolkodásnak újton új formái, híven alkalmazkodva a modern ember szükségleteihez és problémáihoz. Az utolsó ötven esztendő folyamán alakult ilyen célú társaságok egyik legjelentősebbike a „Bethania” női kongregáció, melyet 1919-ben alapított Dr. van Ginne-

ken Jakab jezsuita tanár. Ginneken atya az első világháború idején, más-vallású hallgatók számára tartott előadásai során számos olyan művelt emberrel került ismeretségbe, akik a kereszténységgel és kiváltképpen a katolikus Egyházzal meglehetősen idegenül állottak szemben. Ekkor és ezeknek az embereknek a számára született meg benne új kongregáció-jának a terve.

Bár Hollandia keresztény ország; nem szabad magunkat családá-sokba ringatnunk. A statisztikák szerint a protestantizmus erősen fel-bomlóban van; számos fiatal gyakorlatilag már huszadik életéve előtt is pogánynak tekinthető. A keresztlevél-katolikusok száma szintén ag-gasztóan megnőtt a nagyvárosokban. Mind több és több fiatalember akad, aki a feszület láttán azt se tudja, ki a Megfeszített. A missziók problémája mellett most egy másik, talán még súlyosabb nehézség vár megoldásra: hogyan hozzuk vissza Krisztust azokba a művelt, modern országokba, amelyekben a kereszténység ideje látszólag már lejárt?

Hollandia még nem tart itt. Mégis az itteni állapot, a növekvő hitszakadás és közöny érlelte meg Ginneken atyában egy új női kongre-gáció, a „Bethania” megalapításának tervét. Célul a következőt tűzte ki maga elé: „Mindazoknak, akik a mi művelt országainkban Istent, Krisztust és az ő Egyházát nem ismerik, megvinni az evangélium örömhírét”.

A visszakeresztényesítés problémája nem egyszerű. Jóllehet a más vallásúakról való gondoskodást az egyházjog (Can. 1350) az egyház-megyei papságra ruházta, ezen a téren ezideig nem sok történt. A pap a kívülálló szemében az Egyház hivatalos képviselője, s amíg magát az Egyházat közelebről még nem ismerik, legalább is tartzkodóan viselkednek papjaival szemben. E mellett még Hollandiában is, ahol pedig papbőség van, lehetetlen, hogy az egyházmegyei papság intenzi-ven foglalkozzék a másvallásúakkal, márpedig ez a misszió sok időt és odaadó fáradozást követel.

De pater Ginnekennek egyéb oka is volt rá, hogy úgy vélje: a nő jó munkaerő lesz ebben az apostolkodásban. Természetes adottságai, tapintata és intuíciója, türelme és beleérzőképessége a természetfölötti szeretet és lelkesedés erejével igen alkalmassá teszi arra, hogy a másként gondolkodók szívében előkészítse az utat Krisztus és papjai számára.

Az új kongregációnak egészen különös követelményeknek kell meg-felelnie. Először is gondoskodnia kell tagjainak Krisztussal és az Egy-házzal való bensőséges kapcsolatáról. Valamennyien Krisztus küldöttei, munkájuk is csak Krisztusban gyümölcsözhet. Mindegyiküknek át kell élnie a gondolatot, hogy semmit sem érhet el ez elkereszténytelenedett világban, „ha nem marad Abban”, akiről bizonyosságot kell tennie. De ha egész lényével Istenbe kapaszkodik, mindenkinek mindenévé lehet, bátran alkalmazkodhatik a világ bármilyen külső követeléséhez. Mert miként a messze idegenbe küldött misszionárius eltanulja a rábízott va-dak és pogányok életét és gondolkodásmódját: az apostolkodó nőknek sem szabad visszariadniuk semmitől, ami közelebb viheti őket ember-társaik szívéhez.

Az Egyházzal és Krisztussal való bensőséges együttélésükkel párhuzamosan a világban is a lehető legnagyobb fesztelenséggel és otthonossággal kell elhelyezkedniök. Az Egyház ezen a téren, a legkülönfélébb kedvezmények nyújtásával siet segítségükre. Így mindegyik szerzetesnő, amíg apostoli tevékenységet folytat, levetheti rendi ruháját: nem egyenruhát, hanem tisztességes és korszerű civilt visel.

Nemrég történt, hogy a Szentatya kivánságára missziós országokban is alapítottak szemlélődő életmódot folytató kolostorokat, hogy engesztelő önmegtagadásuk és imádságuk támogassa a misszionáriusok munkáját. Ginneken atya a Bethániának szintén egy ilyen „szemlélődő magot” adott, amelynek az a feladata, hogy az ifjú társaságban ébren tartsa annak tudatát, hogy „az öszönök egymagukban semmi gyümölcsöt nem teremhetnek”.

A szemlélődő életmódot folytatók a Bethania társaságban erős támaszai aktív testvéreiknek, akik havonta egy napra és évente egy hónapra rendszeresen visszatérnek az anyaházba. A szemlélődők imájukkal és névtelen áldozatukkal segítik a modern világ legkülönfélébb veszélyei és nehézségei közt szorgoskodó társaikat, azok meg apostoli munkájuk gondjaival és bajaival távlatot és örökös termékenységet jelentenek a kontemplatív életet folytatók lelki életében. Így azután szemlélődők és apostolkodók együtt dolgoznak a modern társadalom visszakeresztényesítésén, mégpedig nem mint két különálló csoport, hanem mint élő egység.

Modern városainkban a pogányság és kereszténység szorosan egymás mellett él, sőt gyakran úgy tetszik, mintha szorosan össze is nőttek volna. A modern pogányság befolyása a keresztény Európára megdöbbentően nagyméretűnek látszik. És a kereszténység hatása a mi modern világunkra? Sajnos, számtalan keresztényről bevallhatjuk, hogy pénz, technika és szórakozás lényegesen foghatóbb, előbb valóságok számukra, mint vallásuk parancsai és vígasza. Krisztus az ő szemükben hazajáró árnyék és az egyházban hol valamiféle pusztulásra ítelt és ma már értelmét veszített szervezetet látnak, hol meg valószínű elleneséges hatalmat, mely ellen minden eszközzel küzdenünk kell. Se szeri, se száma a vádaknak és panaszoknak, melyekkel a női apostol szemközt találja magát, de talán a magasabb értékek iránti tökéletes közönyt a legnehezebb feladat legyőzniök és meggyőzniök.

Munkája során — mint klubház-vezető, betegápolónő, tanárnő, szociális gondozónő — az apostolnő természetes, fesztelen kapcsolatban él környezetével. Mint valódi missziós lélek mindenkor részt vesz a rábízott darabka világ valamennyi örömeiben és szenvedésében, főként pedig várakozásaiban. Csak ha nagylelkű az apostolnő, olyan nagylelkű, mint édesanyja, az Egyház, mely megvédi mindazt a jót, amit idegen népek neki ajánlottak; csak akkor található visszhangra, sikerülhet neki a vádat, panaszt és közönyt az Egyház iránti érdeklődéssé áthangolnia.

Legelső feladata, hogy a hitetlen modern embert hívó világiakkal összeismertesse. A hívó világiak, missziójának ebben az első szakaszá-

ban, tulajdon élő példájuk erejével, még nálánál is alkalmasabb segítő-társaknak bizonyulhatnak.

Hitterjesztő munkájában szinte minden „világi eszköz” rendelkezésre áll, hacsak nem ellenkezik valláserkölcsi meggyőződésével. Saját lakásában, otthonos, meghitt környezetében fogadhatja katolikus és más-vallású ismerőseit, sőt egyenesen kötelessége, hogy vendégeinek kellemes együttlétéről gondoskodjék. Rendszeres előadásokat szervez a katolikus hitről, a liturgikus életről (például az éjjeli misére vagy a nagyhét ünnepeire való előkészület céljából), továbbá kiállításokat, egyházzenei és színhazi estéket, kolostorlátogatásokat és szülői összejöveteleket rendez. Mindez a katolikus élettel való első ismerkedést jelentheti.

A vendégszeretet szintén egyik vezérmotívuma a „bethánias” nővérek apostoli munkájának. Egyik házuk, a „het Zonnehuis” (napház), egy csendes vidéki kúria, rendszeresen fogad másvallású vendégeket, akik a nővérek körében — hosszabb-rövidebb ideig — katolikus életet kívánnak élni.

Minden háznak van kölcsön-könyvtára. Ebben elsősorban a mai embert érdeklő vallásos művek szerepelnek, s a kölcsönzők, érdeklődők tábora napról-napra növekszik. Tulajdonképpen egyetlen eszköz sincs a priori kizárva. A szabályzat az apostolnőnek bőséges szabadságot és önállóságot engedélyez az engedelmség határai között. Rendszerint maga érzi legjobban, hogy az adott viszonyok közt melyik a legalkalmasabb és leghatékonyabb eszköz Krisztus országának terjesztésére.

Az érdeklődés fölkeltése után kezdődik a tulajdonképeni hitoktatás. Az apostolnő ebben is méltó segítőtársa a papságnak.

A „Bethánia” a hitoktatásban működésének kezdetétől fogva Szent Ágoston nyomdokain halad. Ágoston katekizisében az isteni pedagógia követője, az egyes ember esetében újra és újra megismertelve azt az utat, amelyen a teremtő Isten az emberiséget Krisztus felismerésére és szeretetére vezette. Krisztus áll a kinyilatkoztatás történetének középpontjában, tehát ő áll a hitoktatás középpontjában is.

Tanításuk menete nagyjából a következő. A hitről és az imádságról szóló néhány bevezető óra után következik a teremtés, a természetfölötti hivatás, a bűnbeesés és az Ószövetségben megígért megváltás alapvető igazságainak ismertetése. Az Ószövetséget tökéletesen Krisztusra irányítva tárgyalják, hogy a modern ember minél világosabban átérezze teremtmény-voltát, a bűnbeesés súlyát és a megváltás égető szükségét, hogy azután az Újszövetséget, a megtestesülés történetét, mint Isten irgalmas választát vehesse kezébe. Jézus megismerését azután természetesen az Egyház megismertetésének, a Jézus iránti szeretetet az Egyház iránti szeretet felébresztésének kell követnie. Hogy miként tanít, vezet és szentel meg bennünket Jézus az Anyaszentegyház által és hogy milyen a valódi keresztény élet: arra egy következő előadás-sorozat tanítja meg a hallgatókat. A keresztység és az Oltáriszentség vétele pedig befejezését jelentené az apostoli munkának, mert bár az apostolnők a megtértek és visszatértek további életét és haladását is szemmel kísérik, tulajdonképeni missziójuk egyre a hitetlenek és a közönyösök közé küldi őket.